

บทที่ 5

หลักเกณฑ์การทำงานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์

ในบทนี้ เป็นการนำเสนอทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยส่วนหนึ่งจะใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับประกอบการวิเคราะห์ในบทถัดไป ผลการวิจัยแบ่งเป็นสองส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลงานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์

ส่วนที่ 2 หลักเกณฑ์ทำงานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์

1. วิเคราะห์จากเนื้อหาภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536-2540

2. วิเคราะห์จากทัศนคติ และแนวความคิดของคณะกรรมการ

ยุคก่อน พ.ศ. 2535

หลักเกณฑ์การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ในยุคแรก ๆ นั้น คณะกรรมการได้ให้ความสำคัญต่อการแสดงที่ส่งผลกระทบต่อการเมือง ยั่วยุอารมณ์และมีประเด็นข้อห้ามทางการเมือง กำหนดขึ้นตอนสภาพแวดล้อม เพราะขณะนั้นรัฐบาลประสบปัญหา ความไม่มีเสถียรภาพทางการเมือง และการแบ่งชนชั้น ในสังคม จึงหาแนวทางแก้ไข โดยประกาศนโยบายแก้ไขปัญหาในด้านการเมือง การปกครอง และสังคม คณะกรรมการจึงเข้มงวด ในภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาขัดแย้งกับนโยบายของรัฐดังกล่าว

สำหรับการให้ความสำคัญกับภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาสาระที่แสดงออกในทางยั่วยุอารมณ์และมีการใช้คำพูดหยาบคาย มีภาพโป๊ ภาพแสดงบทรักโจ่งแจ้ง และการต่อสู้ด้วยความรุนแรง คณะกรรมการจึงเข้มงวดกับภาพยนตร์ประเภทนี้ โดยคณะกรรมการจะคำนึงถึงศีลธรรม วัฒนธรรมประเพณี และการใช้ภาษาที่เหมาะสม หรือไม่ถูกต้อง หรือเจตนาที่จะทำลายภาษาไทย จะไม่อนุญาตให้ฉายทันที

ยุค พ.ศ. 2536 - 2540

ในยุคนี้พบว่า หลักเกณฑ์ข้อห้ามของภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย มิได้มุ่งเฉพาะเรื่องการเมือง ดังเช่นยุคแรกเท่านั้น แต่ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ถึง 12 ประการ หลักเกณฑ์เหล่านี้กำหนดขึ้นตามลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

จากหลักเกณฑ์ข้อห้ามที่พบมากสามอันดับแรก ได้แก่ การแสดงที่มีความรุนแรงส่งเสริมอาชญากรรม หรืออบายมุข และมีผลเสียต่อภาษา ซึ่งให้เห็นว่าคณะกรรมการจะให้ความสำคัญ หรือเข้มงวดเรื่องไหนเพียงใด มักคำนึงถึงกลุ่มผู้ชมวัยเด็กและเยาวชนเป็นพื้นฐาน มอง

ว่าเด็กและเยาวชนอาจจะตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของภาพยนตร์ได้โดยง่าย โดยเฉพาะพฤติกรรม การเลียนแบบตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม

ส่วนที่ 1 ผลงานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ พ.ศ. 2536 - 2540

ในส่วนนี้ เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนับภาพยนตร์ที่ผ่านการตรวจพิจารณาจาก คณะกรรมการ แล้วรวบรวมบรรจุลงตาราง เพื่อแสดงสัดส่วนผลงานของคณะกรรมการแต่ละ ประเภทในแต่ละปี จากนั้นแยกแสดงเฉพาะแหล่งผลิตภาพยนตร์ที่ห้ามฉาย เพื่อเป็นข้อมูล พื้นฐานสำหรับการวิเคราะห์หลักเกณฑ์การทำงานในส่วนที่สองต่อไป โดยทั่วไปแล้ว หลักเกณฑ์ข้อห้ามที่คณะกรรมการกำหนดไว้ 11 ประการ ดังนี้

1. ก่อความไม่สงบเรียบร้อยของประชาชน
2. ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมือง
3. มีผลเสียต่อการเมือง หรือสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศ
4. มีผลเสียต่อประเทศชาติ รัฐบาล หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ
5. มีผลเสียต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ หรือประมุขของชาติ
6. มีผลเสียต่อศาสนาทุกศาสนา
7. ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม หรือขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทย
8. ยั่วยุกามารมณ์ หรือลามกอนาจาร
9. ความรุนแรงโหดเหี้ยม ทารุณ
10. ภาพที่จะส่งเสริมให้เกิดอาชญากรรม หรืออบายมุข
11. มีผลเสียต่อภาษาไทย

การวิเคราะห์ มีข้อตกลงเบื้องต้น 4 ประการได้แก่

1. ผลงานของคณะกรรมการ รวบรวมตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - 2540 เท่านั้น กล่าวคือ เริ่มจากปีแรกที่มีการปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์และปรับปรุงแนวนโยบายในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์

ผลงานของคณะกรรมการ หรือภาพยนตร์ที่ผ่านการตรวจพิจารณา จะปรากฏผล อย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 ประเภทดังนี้

- 1) ภาพยนตร์ที่อนุญาตให้นำออกฉายได้ตลอดทั้งเรื่อง
- 2) ภาพยนตร์ที่อนุญาตให้นำออกฉายได้โดยมีเงื่อนไข กล่าวคือ ภาพยนตร์ที่จะนำออกฉายได้ต้องแก้ไข ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงตามเงื่อนไขของคณะกรรมการ
- 3) ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้นำออกฉาย

2. ภาพยนตร์ หมายถึง ภาพยนตร์ที่สร้างด้วยฟิล์มภาพยนตร์ที่ นำออกฉายและเผยแพร่ ณ โรงมหรสพ ได้แก่ ตามโรงภาพยนตร์ทั่วไป ภาพยนตร์กลางแปลง รวมทั้งภาพยนตร์ที่นำออกนอกราชอาณาจักรระหว่างปี พ.ศ. 2536-2540 เช่นภาพยนตร์ไทย ภาพยนตร์ต่างประเทศ ภาพยนตร์การ์ตูน ภาพยนตร์สารคดี เป็นต้น

3. คณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ของกองกำกับการ 2 กองทะเบียน กรมตำรวจ หมายถึงคณะบุคคลที่แต่งตั้งโดยคำสั่งของอธิบดีกรมตำรวจ เพื่อทำหน้าที่ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ก่อนนำออกฉายตามโรงภาพยนตร์ กลางแปลง หรือนำออกนอกราชอาณาจักรตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 กล่าวคือ ต้องไม่เป็นภาพยนตร์ที่มีลักษณะฝ่าฝืนหรืออาจฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดี

4. วิธีการนับจำนวนภาพยนตร์ คือ ภาพยนตร์ที่ผ่านการตรวจพิจารณา 1 ครั้ง นับเป็นภาพยนตร์ 1 เรื่อง เช่น พ.ศ. 2535 ภาพยนตร์ไทย เรื่องบุญชู ตอนที่ 1 ให้คณะกรรมการตรวจนับเป็น 1 เรื่อง ต่อมาส่งภาพยนตร์ไทยเรื่อง บุญชู ตอนที่ 2 มาตรวจ ให้คณะกรรมการตรวจนับเป็นอีก 1 เรื่อง เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ จากตารางที่ 3 สรุปได้ว่าผลงาน ของคณะกรรมการตั้งแต่พ.ศ. 2536 - 2540 มีจำนวนทั้งสิ้น 1767 เรื่อง เป็นภาพยนตร์ที่อนุญาตให้ออกฉาย จำนวน 1672 เรื่อง ภาพยนตร์ที่อนุญาตให้ฉายอย่างมีเงื่อนไข 73 เรื่อง และภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย จำนวน 22 เรื่อง

ตารางที่ 3 ผลงานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ พ.ศ. 2536-2540

พ.ศ.	ภาพยนตร์ที่ผ่านการตรวจพิจารณา พ.ศ. 2536 - 2540			
	อนุญาตให้ฉาย	อนุญาตให้ฉายโดยมีเงื่อนไข	ไม่อนุญาตให้ฉาย	รวม
2536	355	17	2	374
2537	363	13	2	378
2538	369	10	6	385
2539	333	15	7	355
2540	252	18	5	275
รวม	1672	73	22	1767

อีกนัยหนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบ สัดส่วนของผลงานแต่ละประเภทแล้ว จะเห็นได้ว่า ภาพยนตร์ที่อนุญาตให้ฉาย (ทั้งอนุญาตให้ฉายตลอดเรื่อง และอนุญาตอย่างมีเงื่อนไข) มีจำนวนมากกว่าภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉายอยู่ถึง 1723 เรื่อง

จากตารางที่ 4 สรุปได้ว่า ภาพยนตร์ที่คณะกรรมการมีมติไม่อนุญาตให้ฉาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - 2540 จำนวน 22 เรื่องนั้น จำแนกตามแหล่งผลิตได้ 2 ประเภท คือ ภาพยนตร์ไทย จำนวน 2 เรื่อง และภาพยนตร์ต่างประเทศจำนวน 20 เรื่อง

ตารางที่ 4 แหล่งผลิตภาพยนตร์ที่ห้ามฉาย พ.ศ. 2536 - 2540

พ.ศ.	แหล่งผลิตภาพยนตร์		
	ภาพยนตร์ที่ห้ามฉาย	ภาพยนตร์ไทย	ภาพยนตร์ต่างประเทศ
2536	2	-	2
2537	2	-	2
2538	6	1	5
2539	7	1	6
2540	5	-	5
รวม	22	2	20

จึงเห็นได้ว่า การตรวจพิจารณาภาพยนตร์ในรอบ 5 ปี ที่ผ่านมามีผลกระทบต่อ ภาพยนตร์ไทยน้อยมาก

แต่เนื่องจากจำนวนภาพยนตร์ที่นำมาตรวจพิจารณาทั้งภาพยนตร์ไทยและ ภาพยนตร์ต่างประเทศระหว่างปี 2536-2540 มีจำนวนที่แตกต่างกันมาก ดังนั้นเพื่อให้เห็นสัดส่วนของภาพยนตร์ที่ถูกห้ามฉายของภาพยนตร์ไทย และต่างประเทศชัดเจนขึ้น จึงนำรายละเอียดเปรียบเทียบจำนวนภาพยนตร์ที่ถูกพิจารณาและภาพยนตร์ที่ถูกห้ามฉายในแต่ละปี มาพิจารณา ในตารางที่ 5

จะเห็นว่า ในตารางที่ 5 ภาพยนตร์ไทยได้รับผลกระทบจากการตรวจพิจารณา น้อยกว่าภาพยนตร์ต่างประเทศ

ตารางที่ 5 จำนวนภาพยนตร์ที่ห้ามฉาย พ.ศ. 2536 - 2540

พ.ศ.	ภาพยนตร์ไทย จำนวนที่พิจารณา	ไม่อนุญาต	ภาพยนตร์ต่างประเทศ จำนวนที่พิจารณา	ไม่อนุญาต
2536	75	-	299	2
2537	64	-	314	2
2538	56	1	329	5
2539	48	1	307	6
2540	42	-	233	5
	รวม 285	2	1,482	20

ส่วนที่ 2 หลักเกณฑ์การทำงานของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์

ในส่วนนี้ เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ผสมผสานกับเชิงคุณภาพ แยกพิจารณาเป็นสอง ลักษณะ คือ วิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย และวิเคราะห์จากทัศนคติและแนวความคิดของคณะกรรมการ

หลักเกณฑ์ การทำงานของคณะกรรมการ : วิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย

เป็นการวิเคราะห์ “แก่นสำคัญ” (theme) ในสาเหตุของการห้ามภาพยนตร์ออกฉาย เพื่อประเมินประเภทเนื้อหาภาพยนตร์ที่คณะกรรมการให้ความสำคัญ หรือระมัดระวังเป็นพิเศษ ซึ่งจะสะท้อนถึงหลักเกณฑ์การทำงานของคณะกรรมการได้ในระดับหนึ่ง

วิธีการ คือ พิจารณาความหมายที่มีอยู่ในภาพและเสียงหรือข้อความบรรยายที่เป็นสาเหตุของการไม่อนุญาตให้ฉาย อาจจะเป็นภาพและเสียงหรือคำบรรยาย หรือประโยคที่ซับซ้อนก็ได้ จากนั้นจึงจัดเข้าประเภทของ “แก่นสำคัญ” ที่จำแนกไว้ในประเภทของข้อห้ามตามรายละเอียด ในบทที่ 3 แล้วนับจำนวนบรรจุลงตารางแสดงผลจำนวน 6 ตาราง โดย 5 ตารางเป็นการแสดงจำนวน “แก่นสำคัญ” ของสาเหตุการไม่อนุญาตให้ฉาย และตารางสุดท้ายแสดงผลรวม “แก่นสำคัญ” ตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - 2540

การวิเคราะห์มีข้อตกลงเบื้องต้น 2 ประการ ได้แก่

1. จำนวนภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉายในแต่ละปี นำมาจากผลการศึกษาค้นคว้าที่ 1 ในตารางที่ 2

2. ภาพยนตร์ 1 เรื่อง อาจจะมี "แก่นสำคัญ" เพียงประเด็นเดียวหรือหลายประเด็นก็ได้ เช่น

ภาพยนตร์อเมริกัน (ชีวิต) เรื่อง "รักแรว แรว" (LOVE VALOUR COMPASSION) ยื่นขออนุญาตเมื่อเดือนมิถุนายน 2540 คณะกรรมการได้ร่วมกันพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า เนื้อเรื่องและภาพเกี่ยวกับรักร่วมเพศ ภาพบางตอนเห็นอวัยวะเพศเด่นชัดอาจมีผลกระทบต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งขัดต่อศีลธรรมอันดีงามของประชาชน ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 สาเหตุของการไม่อนุญาตให้ฉายจัดเข้าประเภทเนื้อหา "แก่นสำคัญ" ประเภท "ขัดต่อศีลธรรม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย" เพียงประเด็นเดียว

ภาพยนตร์จีน (ต่อสู้) เรื่อง "เลวบริสุทธิ์" (STREET OF FURY) ยื่นขออนุญาตเมื่อเดือนตุลาคม 2539 คณะกรรมการได้ร่วมกันพิจารณาแล้ววินิจฉัยว่า ภาพยนตร์เรื่องนี้เนื้อหาของเรื่องโดยตลอด มีการต่อสู้วิวาทรุนแรง อาจเป็นแนวทางให้เยาวชนเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้ เห็นว่ามีลักษณะฝ่าฝืนต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473 มีมติเป็นเอกฉันท์ "ไม่อนุญาตให้ฉาย" เพียงประเด็นเดียว

สาเหตุของการไม่อนุญาตให้ฉาย จัดเข้าประเภท "แก่นสำคัญ" 2 ประเภท คือ ประเภท ลามกอนาจาร และประเภท "ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม หรือขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของไทย" เป็นต้น

จากตารางที่ 6 สรุปจำนวน "แก่นสำคัญ" ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536 ดังนี้ ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉายในปีนี้เป็นภาพยนตร์ต่างประเทศ ทั้งหมดจำนวน 2 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ ได้แก่ ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

1. เป็นการแสดงออกให้เห็นการแสดงอารมณ์เพศที่รุนแรงโดยมีภาพเปลือยปรากฏอยู่บ่อยครั้ง เข้าข่ายช่วยยุคมารมณ และลามกอนาจาร

2. เป็นภาพยนตร์ที่มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความโหดเหี้ยมทารุณ เช่น การลงโทษ ผู้กระทำผิดที่เหี้ยมโหดขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของคนไทย

ตารางที่ 6 จำนวน “แก่นสำคัญ” ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536

“แก่นสำคัญ”	ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536		
	ภาพยนตร์ไทย	ภาพยนตร์ต่างประเทศ	รวม
1. ยั่วกามารมณ์ ลามกอนาจาร	-	1	1
2. ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี	-	1	1
รวม	-	2	2

จากตารางที่ 7 สรุปได้ว่า “แก่นสำคัญ” ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2537 ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉายทั้งหมดเป็นภาพยนตร์จากต่างประเทศมีจำนวน 2 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ เรื่องของลามกอนาจาร และพฤติกรรมที่โหดเหี้ยมทารุณ

ตารางที่ 7 จำนวน “แก่นสำคัญ” ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2537

“แก่นสำคัญ”	ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2537		
	ภาพยนตร์ไทย	ภาพยนตร์ต่างประเทศ	รวม
1. การแสดงออกทางอารมณ์เพศ ที่รุนแรง ลามกอนาจาร	-	1	1
2. พฤติกรรมที่โหดเหี้ยมทารุณ	-	1	1

จากตารางที่ 8 ได้สรุปจำนวน “แก่นสำคัญ” ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2538 ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย จำนวน 6 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ ได้แก่

- 1) ประเภทยั่วกามารมณ์ ลามกอนาจาร และ
- 2) ความรุนแรง เข้มโหดปราศจากเหตุผล

ตารางที่ 8 จำนวน “แก่นสำคัญ” ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2538

“แก่นสำคัญ”	ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2538		
	ภาพยนตร์ไทย	ภาพยนตร์ต่างประเทศ	รวม
1. ยั่วกามารมณ์ ลามกอนาจาร	1	1	1
2. ความรุนแรงโหดเหี้ยม	-	3	4
รวม	1	4	6

จากตารางที่ 9 สรุปได้ว่าจำนวน "แก่นสำคัญ" ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2539 ดังนี้

1. สาเหตุที่ไม่อนุญาตให้ฉาย ทั้งหมดจำนวน 7 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 3 ประการ
 - 1) สาเหตุที่พบมากเป็นอันดับแรก คือ เนื้อหา มีความเหี้ยมโหด ทารุณ อิงต่อสู้อย่างไรเหตุผล จำนวน 4 ครั้ง
 - 2) สาเหตุรองลงมา คือ เกี่ยวกับการการ ชื่อ-ชาย และการสอนการใช้ยา เสพติดอย่างชัดเจน โดยไม่สนใจต่อสังคมที่เป็นอยู่ ก่อให้เกิดการเลียนแบบได้ การใช้ชีวิตใน สังคมที่ไม่ดี จำนวน 2 ครั้ง
 - 3) สาเหตุ อันดับ 3 คือ การชักนำผู้ชมในการปล้นก่ออาชญากรรม จำนวน 1 ครั้ง
2. ภาพยนตร์ไทยที่ไม่อนุญาตให้ฉาย จำนวน 1 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุของการ ต่อสู้ที่มีเรื่องร่วมเพศอยู่ด้วยตลอดเรื่อง
3. ภาพยนตร์ต่างประเทศ ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย จำนวน 6 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 3 ประการ
 - 1) สาเหตุที่พบมากอันดับแรก ได้แก่ การต่อสู้ที่เหี้ยมโหดขาดเหตุและผล จำนวน 4 ครั้ง
 - 2) สาเหตุที่พบรองลงมา คือ การแก้ปัญหาชีวิตด้วยการมีเพศสัมพันธ์ กับผู้หญิงทั่วไปมากมาย ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาในทางที่ผิด ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม ขนบ ธรรมเนียมประเพณีของไทย
 - 3) สาเหตุที่พบอันดับ 3 คือ เกี่ยวกับการปล้นฆ่า วิธีการก่ออาชญากรรม ที่ผู้ชม ที่เป็นเยาวชนจะนำมาเลียนแบบเป็นตัวอย่าง ชักนำสังคมในทางที่ผิดได้

ตารางที่ 9 จำนวน "แก่นสำคัญ" ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2539

"แก่นสำคัญ"	ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536		
	ภาพยนตร์ไทย	ภาพยนตร์ต่างประเทศ	รวม
1. ความรุนแรง เหี้ยมโหด	-	4	4
2. ส่งเสริมอาชญากรรม และ อบายมุข	-	1	1
3. สอนการใช้ยาเสพติด และ การค้ายาเสพติดอย่าง ชัดเจน เลียนแบบได้	1	1	2
รวม	1	6	7

จากตารางที่ 10 สรุปได้ว่าจำนวน "แก่นสำคัญ" ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2540 ดังนี้

1. ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย ทั้งหมดเป็นภาพยนตร์จากต่างประเทศจำนวน 5 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 3 ประการ

- 1) สาเหตุ พบมากเป็นอันดับแรก คือ เนื้อหา เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดที่เกี่ยวข้องกับรักร่วมเพศระหว่างชายกับชาย หญิงกับหญิง ที่มีภาพลามกอนาจารมาก
- 2) สาเหตุ พบมากรองลงมาคือ เนื้อหา ที่ขัดต่อศีลธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี สร้างความกีดกันทางจิตใจ และผู้กระทำได้ไม่ได้รับโทษ จำนวน 1 ครั้ง
- 3) สาเหตุที่พบมากเป็นอันดับ 3 คือ เนื้อหา ที่มีความโหดร้ายทารุณในการต่อสู้และสร้างแรงกดดันที่โหดเหี้ยมจำนวน 1 ครั้ง

ตารางที่ 10 จำนวน "แก่นสำคัญ" ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2540

"แก่นสำคัญ"	ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย		
	ภาพยนตร์ไทย	ภาพยนตร์ต่างประเทศ	รวม
1 ขัดต่อศีลธรรม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี	-	1	1
2 ยั่วยุคมารมณ ลามกอนาจาร	-	3	3
3. ความรุนแรงโหดร้าย	-	1	1
รวม	-	5	5

จากตารางที่ 11 สรุปได้ว่าจำนวน "แก่นสำคัญ" ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536-2540 ดังนี้

1. ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย ทั้งหมดจำนวน 22 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 4 ประการ สาเหตุที่พบมากใน 3 อันดับแรก ได้แก่

1) สาเหตุพบมากเป็นอันดับแรก คือยั่วยุคมารมณ ลามกอนาจาร จำนวน 8 ครั้ง ได้แก่ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการร่วมเพศ เห็นอวัยวะเพศ การแสดงภาพที่ยั่วยุคมารมณของผู้หญิงที่ยั่ววนหญิงเป็นความรักของเลสเบียน ภาพชายร่วมเพศกับชายบนเตียง เห็นอวัยวะเพศ

2) สาเหตุรองลงมา คือ เนื้อหาประเภท เป็นการต่อสู้ด้วยความรุนแรง โหดเหี้ยมอย่างไร้เหตุผล ความสยดสยอง รุนแรง จำนวนรวมทั้งสิ้น 7 ครั้ง

3) สาเหตุอันดับที่ 3 คือ เนื้อหาประเภทขัดต่อขนบธรรมเนียม ศีลธรรม ประเพณีของไทย เป็นเนื้อเรื่องที่สร้างพฤติกรรมการเลียนแบบ ทางด้านจิตใจและอารมณ์ จำนวนทั้งสิ้น 6 ครั้ง

ภาพยนตร์ไทย ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย ทั้งหมดจำนวน 2 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ

1) สาเหตุพบมากเป็นอันดับแรก คือ การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมที่มีเนื้อหาให้ผู้ชมเลียนแบบในทางที่ผิด ขัดต่อศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทย

2) สาเหตุพบมากเป็นอันดับที่ 2 คือ การสร้างภาพที่เกี่ยวข้องกับการร่วมเพศและไม่มีประโยชน์ต่อสังคม จำนวน 1 ครั้ง

ภาพยนตร์ต่างประเทศ ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย ทั้งหมดจำนวน 20 เรื่อง เนื่องจากสาเหตุ 4 ประการ สาเหตุที่พบมากใน 3 อันดับแรกคือ

1) สาเหตุพบมากอันดับแรก คือ ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหา ไปทางยั่วยุ กามารมณ์ การร่วมเพศ เห็นอวัยวะเพศเป็นลามกอนาจาร จำนวน 7 ครั้ง

2) สาเหตุรองลงมา คือ เนื้อหา มีการต่อสู้แบบโหดร้ายทารุณ และรุนแรง โหดเหี้ยม จำนวน 7 ครั้ง

3) สาเหตุอันดับ 3 คือ การขัดต่อศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของ ไทย จำนวน 5 ครั้ง

ตารางที่ 11 จำนวน "แก่นสำคัญ" ในภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536 - 2540

"แก่นสำคัญ"	ภาพยนตร์ที่ไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536 - 2540		
	ภาพยนตร์ไทย	ภาพยนตร์ต่างประเทศ	รวม
1 การใช้ชีวิตคู่ระหว่างชายกับชาย หญิงกับหญิงโดยใช้อารมณ์ที่รุนแรง เป็นการสร้างการเลียนแบบในสังคม	1	5	6
2 ยั่วยุ กามารมณ์ ลามกอนาจาร	1	7	8
3. ความรุนแรงโหดเหี้ยม	-	7	7
4. ส่งเสริมอาชญากรรมและ อบายมุข	-	1	1
รวม	2	20	22

โดยสรุป จากการวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์ ที่คณะกรรมการไม่อนุญาตให้ฉาย พ.ศ. 2536-2540 พบว่า หลักเกณฑ์ข้อห้ามอันพึงละเว้นสำหรับผู้สร้างภาพยนตร์มีอยู่ 4 ประการ กำหนดขึ้นโดยยึดหลักจากนโยบายของรัฐบาลและแรงผลักดันจากสภาวะแวดล้อมทางสังคม แบ่งการวิเคราะห์เป็นสองช่วงเวลาตามการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบ และการปรับแนวนโยบาย การพิจารณาของคณะกรรมการ ได้แก่ ยุคก่อน พ.ศ. 2535 และยุค 2536-2540 ดังนี้

หากพิจารณาภาพโดยรวม จะพบว่า หลักเกณฑ์ข้อห้ามส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสามสถาบันหลัก คือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของคนไทย ที่นับถือพระมหากษัตริย์ และไม่ลบหลู่ศาสนา ดังนั้น เมื่อกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ทั้งภาพยนตร์ไทย และภาพยนตร์ต่างประเทศ แล้ว จะพบว่า หลักเกณฑ์ การตรวจพิจารณาที่นำมาใช้สำหรับภาพยนตร์ไทยจะมีแก่นสำคัญการพิจารณาในเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อสามสถาบัน มากกว่าภาพยนตร์ต่างประเทศ เพราะเชื่อว่าคนไทยมักจะเข้าใจถึงความ เป็นภาพยนตร์ไทย ที่สร้างโดยคนไทย ดังนั้น เนื้อหาสาระที่น่าเสนอนั้นจะต้องมีจิตสำนึกของคน ไทยอยู่ด้วยในเวลาเดียวกัน ซึ่งต่างกับภาพยนตร์ต่างประเทศที่ถึงแม้จะนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับราชวงศ์ หรือสถาบันศาสนา สถาบันการเมือง แต่ก็ในรูปแบบ และลักษณะการนำเสนอ ของแต่ละประเทศที่มีเสรีภาพต่อสถาบันต่างๆ มากกว่า จึงเป็นการเลือกปฏิบัติโดยใช้เกณฑ์ที่ไม่ เหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์เนื้อหาภาพยนตร์นี้ เป็นการศึกษาหลักเกณฑ์ การทำงานของคณะกรรมการที่เป็นข้อห้ามสำหรับปฏิบัติ และมีมุมมองด้วยทฤษฎีทางสังคมวิทยาเพียง ด้านเดียวเท่านั้น เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ฉะนั้น ในลำดับถัดไป จะเป็นการวิเคราะห์ ตามแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนใน ฐานะการเป็นผู้กรองสาร (gatekeeper) ในรูปของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ เพื่อ คั่นหาปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังแนวความคิดในการกำหนดหลักเกณฑ์ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ โดย อาศัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบของการศึกษา

หลักเกณฑ์การทำงานของคณะกรรมการ : วิเคราะห์จากทัศนคติ และแนวความคิด ของคณะกรรมการ

จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการ พบว่าปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังทัศนคติ และแนวความคิดของคณะกรรมการ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการกำหนดหลักเกณฑ์ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์มีสาม ประเภท คือ กฎระเบียบ ประสบการณ์ และดุลยพินิจของคณะกรรมการ ดังนี้

1. กฎระเบียบ ที่คณะกรรมการใช้เป็นกรอบในการพิจารณาภาพยนตร์ประกอบด้วย ระเบียบ กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง และคำสั่งหรือหนังสือเวียนดังนี้ :

1) กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เช่น

พระราชบัญญัติภาพยนตร์ พ.ศ. 2473

ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยกำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ พ.ศ.

2508 กระทรวงมหาดไทย

ประมวลระเบียบการ ตำรวจไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 51 บทที่ 3 แนวทางการ
ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ โดยกำหนดลักษณะของภาพยนตร์ที่ควรห้ามฉายจำนวน 11 ข้อ

2) กฎหมาย หรือระเบียบของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น

ระเบียบการตำรวจ ไม่เกี่ยวกับคดีลักษณะที่ 43 ว่าด้วยระเบียบเกี่ยวกับหญิง
เด็กหญิง และวัดกุหลาบมอญ จำนวน 2 ข้อ

พระราชบัญญัติปราบปรามการทำให้แพร่หลายและการค้าวัตถุอันลามก พุทธ
ศักราช 2471

3) คำสั่ง หรือหนังสือเวียน ของกรมตำรวจ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

คำสั่งกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ที่ 101/2534 เรื่องแนวนโยบายการ
ตรวจพิจารณาภาพยนตร์ ประกาศแสดงเรื่องของภาพยนตร์ และแนวทางปฏิบัติในการรับคำร้อง
ขอตรวจพิจารณาภาพยนตร์

2. ประสบการณ์ ของคณะกรรมการที่ใช้ประกอบในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ได้แก่
ประสบการณ์ทางการศึกษา และทางอาชีพ ดังนี้

1) ประสบการณ์ทางการศึกษา คณะกรรมการได้จากการศึกษาเล่าเรียนจาก
สถานศึกษา และการเรียนรู้จากแหล่งความรู้อื่น ๆ แสดงผลการศึกษาผลตามลำดับ ดังนี้

คุณวุฒิทางการศึกษาของคณะกรรมการ

สาขาวิชาที่ศึกษา

ประสบการณ์ทางการศึกษาที่คณะกรรมการใช้ตรวจพิจารณาภาพยนตร์

จากตารางที่ 12 สรุปได้ว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับ
ปริญญาตรี

ตารางที่ 12 คุณวุฒิทางการศึกษาของคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ที่อยู่ในปี พ.ศ. 2540

คุณวุฒิทางการศึกษา	จำนวนของคณะกรรมการ
ปริญญาโท	4
ปริญญาตรี	10
ต่ำกว่าปริญญา	-
รวม	14

จากตารางที่ 13 อธิบายได้ว่า ในคณะกรรมการสำเร็จการศึกษาสาขาวิชาสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ นิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือ การปกครอง การบริหารทางบัญชี นิเทศศาสตร์ การสื่อสารมวลชน หรือวารสารศาสตร์ และสื่อสารมวลชน การศึกษา ภาษามัธยมศึกษา

ตารางที่ 13 สาขาวิชาที่ศึกษา

สาขาวิชาที่ศึกษา	จำนวนคณะกรรมการ
สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์	14
วิทยาศาสตร์	-
รวม	14

ประสบการณ์ทางการศึกษาที่คณะกรรมการใช้ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์

ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ แต่ละครั้ง คณะกรรมการได้นำประสบการณ์ทางการศึกษาทั้งที่ได้รับจากสถานศึกษา และการเรียนรู้จากแหล่งความรู้อื่น ๆ มาประยุกต์ ใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการตรวจพิจารณา ดังเช่นตัวอย่างกรรมการ 5 ท่าน ดังต่อไปนี้

1. ความรู้ทางการเมืองการปกครอง กรรมการผู้มีความรู้พื้นฐานทางการเมืองการปกครอง คือ พันโท อนุชา ผลยาม กล่าวถึงการนำวิชาความรู้มาใช้ประกอบในงานตรวจพิจารณาภาพยนตร์ว่า ... ส่วนใหญ่ที่มาเป็นกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ จะพบว่าภาพยนตร์ที่นำมาตรวจพิจารณานั้น เป็นภาพยนตร์อเมริกัน ประเภทที่เรียกว่า สงครามจิตวิทยา ส่วนมากจะเป็นการนำประวัติศาสตร์สมัยสงครามเวียดนาม การใช้ชีวิตของทหารในสงครามเวียดนามให้ติดต้นกับการต่อสู้ดันทน ในช่วงสงคราม การเอื้ออาทรในหมู่ทหารด้วยกัน ให้เห็นถึงความโหดร้าย ทารุณในสงคราม ที่มีแต่ความสูญเสีย การต่อสู้ฆ่าเด็กและสตรีไม่เห็นถึงความปราณี และการแสวงหาอำนาจของประเทศล่าอาณานิคม แต่มีได้กล่าวพาดพิงถึงความเลวร้าย และกลลวงที่ผิดๆ ที่ใช้ในทางสงคราม หรือสื่อเจตนาบิดเบือนใดๆ การพิจารณาจึงพิจารณาจากความสมจริง และความมีเหตุผลในเรื่องที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

2. พันตำรวจเอก เสน่ห์ คำเที่ยง ซึ่งเป็นกรรมการที่มีความรู้ทางกฎหมาย กรรมการผู้เคยเรียนทางด้านนิติศาสตร์ กล่าวถึงงานตรวจที่อาศัยประสบการณ์ความรู้ทางกฎหมายว่า ... ภาพยนตร์บางเรื่องที่มีการใช้กฎหมายหรือหลักจริยธรรมที่อ้างอิงไม่ว่าจะเป็นกฎหมายระหว่างประเทศ หรือกฎหมายที่ใช้ในการพิสูจน์หลักฐาน หรือกฎหมายสิทธิมนุษยชนก็ตาม ซึ่งในแต่ละประเทศจะแตกต่างกัน เพราะฉะนั้น การพิจารณา เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการต่อสู้ในศาล หรือ คดี

ความต่าง ๆ หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนสอบสวน หรือการหลบหลีกกฎหมายของเนื้อเรื่องว่ามีการใช้กฎหมายไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสมแค่ไหน ไม่ใช่สร้างเรื่องให้กฎหมายที่ประชาชนไม่ยอมรับและนำไปใช้ในทางที่ผิดได้

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตของกรรมการสามารถนำมาแสดงทรรศนะที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีความรู้ด้านนี้มาประยุกต์ใช้ในการตรวจภาพยนตร์ พันตำรวจโท ไพศาล สุวรรณชาติ ได้กล่าวถึงการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตของตน และได้นำหลักเกณฑ์หรือวิชาการนั้นมาปรับใช้ในการตรวจพิจารณาได้ เช่น ความเหมาะสมในสถาบันครอบครัว สถาบันโรงเรียน สถาบันการทำงาน หรือสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์จะมีหลักเกณฑ์การนำมาใช้ให้เหมาะสม เช่นการที่สังคมเบียดเบียนไปในทางไม่เหมาะสมเกี่ยวกับเรื่องการค้าวัวในสังคมโรงเรียน กับครูอาจารย์ ก็จะมีมาระมัดระวังมากขึ้น ในการพิจารณา การใช้ภาษาที่ไม่หยามคายเกินไป ในสังคมที่ไม่ควรจะเป็น เป็นต้น

4. การเรียนรู้จากการอ่านหนังสือ นายสมเกียรติ วิศวกรรมิช ซึ่งเป็นกรรมการที่แสวงหาความรู้จากการอ่านหนังสือแสดงทรรศนะว่า การได้ศึกษามาโดยตรงด้านภาพยนตร์และได้ใช้เวลาว่างในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมและการอ่านจากหนังสือต่าง ๆ ก็สามารถนำความรู้เหล่านั้นมาประกอบการใช้ในการพิจารณาได้ ดังที่นายจักรกฤษณ์ ศรีตะเวณ กล่าวไว้ว่า ... ชีวิตของเราคนเดียวที่ใช้ชีวิตร่วมกับสังคมในปัจจุบันเป็นเพียงแง่มุมหนึ่งที่ได้สัมผัส แต่จากการอ่านหนังสือต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นนิยาย สารคดี หรือหนังสือความรู้วิชาการใหม่ ๆ ทำให้เรามีวิสัยทัศน์กว้างขวางขึ้น เข้าใจการใช้ชีวิตมากขึ้น และการเป็นกรรมการตรวจพิจารณานั้น ก็สามารถนำความรู้ที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหาของภาพยนตร์ได้อย่างเป็นกลางและเป็นธรรมมากขึ้นด้วย

5. นายพันธุ์ธัมม์ ทองสังข์ กรรมการผู้ที่มีความรู้ทางด้านละคร/การแสดง/ภาพยนตร์ แสดงทรรศนะที่สะท้อนให้เห็นถึงการนำความรู้ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ว่า ... ภาพและเสียงของการนำเสนอเนื้อหาของภาพยนตร์เป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องดูให้สอดคล้องเหมาะสมและมีคุณค่าสมจริงในแต่ละฉาก โดยเฉพาะภาพยนตร์ที่ลึกลับแนวสืบสวน เนื้อเรื่องจะต้องไม่ทำให้คนดูสับสน หรือภาพที่นำเสนอออกมา ในแต่ละฉากนั้นจะต้องไม่เกินความจริง (จากสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงในสังคมเกินไป) เช่นฉากที่ผู้ร้ายเกิดอารมณ์รุนแรง และต้องทารุณกับผู้เคราะห์ร้าย ภาพที่แสดงออกมาไม่ควรให้มีความน่ากลัวหวาดเสียว และเกินจากจิตสำนึก และความเป็นไปได้ของคนร้ายในขณะนั้น

6. ดุลยพินิจ หมายถึง หลักเกณฑ์การสร้างความเป็นที่คณะกรรมการใช้ประกอบในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์โดยคำนึงถึงสภาพสังคม การผลิตประโยชน์ของผู้ชมส่วนใหญ่

1) สภาพสังคม การตรวจภาพยนตร์ คณะกรรมการคำนึงถึงสภาพทั่วไปในทุกด้านที่ประกอบกันเป็นสังคม เช่น สถานการณ์บ้านเมือง วัฒนธรรมในสังคม สภาพชีวิต

ประจำวันของคนในสังคม โดยยึดหลัก "การดำรงอยู่ได้ของสังคม" ภายใต้พื้นฐานความเชื่อที่ว่า สภาพการณ์ต่างๆ ย่อมแปรเปลี่ยนไปตามกาลเวลาดังตัวอย่างแนวความคิดของคณะกรรมการต่อไปนี้

นายไพฑูรย์ ปานประชา ให้ทรรศนะว่า

คณะกรรมการต้องมีความรู้กว้างขวางในหลาย ๆ ด้าน เพื่อเป็นความรู้รอบตัว ในสภาพสังคม และการใช้ชีวิตประจำวัน เราต้องยอมรับสภาพทั่วไปของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง เช่น การใช้ชีวิตของวัยรุ่นในสังคมปัจจุบันทั่วไปมิใช่ในแหล่งมั่วสุม ซึ่งเป็นสถานที่ของวัยรุ่นที่เราทุกคนว่าจะต้องเป็นวัยรุ่นที่มีปัญหาภาษาอาจจะผันแปรไปบ้างตามค่านิยม ค่านึงถึง วัฒนธรรม ... การพิจารณาภาพยนตร์จากต่างประเทศ ต้องเข้าใจกับสังคม วัฒนธรรมของชาวต่างชาติ ที่มีชีวิตความเป็นอยู่แบบอิสระเสรี ดังนั้นมาตรฐานการพิจารณาจึงต่างไปจากภาพยนตร์ไทย ที่เป็นชีวิตของคนไทยในสังคม วัฒนธรรมประเทศไทย ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ โดยนำมาใช้ประโยชน์การพิจารณาร่วมกันหมด

รองศาสตราจารย์ปัทมวดี จารุวรให้ทรรศนะที่คล้ายคลึงกันว่า

เนื่องจากการใช้ชีวิตของสังคมไทยถูกเปลี่ยนแปลงไป ลักษณะสภาพความเป็นจริงของสังคมไทยที่ต่างกับสมัยก่อน ซึ่งสมัยนี้เป็นสังคมที่มีการเลี้ยงดูบุตรแบบให้มีความคิดเป็นของตนเอง แต่อยู่ในคำชี้แนะของผู้ปกครอง ดังนั้น วิธีการปฏิบัติที่เปลี่ยนแปลงไปจึงมองเป็นเรื่องธรรมดา อยู่ที่จะนำ เสนอในแง่มุมใดเท่านั้น และในการพิจารณาถึงบทบาทที่แสดงออกต่อความรู้สึกพื้นฐานของบุคคลทั่วไปก็นำมาใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาได้ เช่นการแสดงบทรักบนเตียง หากจะนำเสนอให้ผู้ชมทราบวาระหว่างคนสองคนจะมีความรักต่อกันอย่างดุจดั่ง ก็สร้างภาพที่สามารถแสดงอย่างนั้นได้ แต่ไม่ใช่นำเสนอจนเกินวัตถุประสงค์ของเรื่องที่น่าเสนอ

2) การสร้างภาพยนตร์ การตรวจพิจารณาของคณะกรรมการมักจะคำนึงถึงหลักการที่ว่าภาพยนตร์ คือความบันเทิง (entertainment) มิใช่โลกแห่งความเป็นจริงทั้งหมด แต่เป็นโลกแห่งจินตนาการ หรือการใช้สัญลักษณ์การแสดงดังตัวอย่างแนวความคิดของคณะกรรมการจำนวน 5 ท่านดังต่อไปนี้

นายนิรุติโรจน์ เฟื่องระบิล ได้ให้ความเห็นไว้เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2542 ว่า ... การนำเสนอภาพและเสียงของเนื้อเรื่องที่น่าเสนอนั้นจะสนองความต้องการของคนดูเพียงใด ตามวัตถุประสงค์ผู้สร้างเช่น การสร้างภาพยนตร์ต่อสู้ - ตืนเต้น การนำเสนอก็จะเสนอการ ต่อสู้ที่ตืนเต้นในหลายรูปแบบ ใช้กลวิธี อูบายต่าง ๆ นานา เพื่อให้คนดูติดตาม แต่ไม่ใช่นำเสนอในลักษณะที่เรียกว่า โหดร้ายทารุณเกินสภาพความเป็นจริงไป

พันตำรวจโท วัชร วัจนพุกกะ แสดงทรรศนะเพิ่มเติมในวันที่ 3 มีนาคม 2542 ว่า

ในการพิจารณาเนื้อหาสาระที่บางครั้งต้องมีการตัดทอนภาพและเสียงบางตอนออกไปนั้นเชื่อว่า กรรมการทุกท่านจะไม่มองภาพและเสียงแต่เพียงฉากนั้นฉากเดียว แต่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้สร้างภาพยนตร์ด้วยว่าทำไมต้องมีภาพฉากนี้ลงไป ในภาพยนตร์ด้วย เพื่อจะบอกอะไรกับผู้ชมในภายหลังหรือไม่ เมื่อพิจารณาต้องพิจารณาภาพโดยต่อเนื่องอย่างสมเหตุสมผล ถ้าดูแล้วภาพที่ต้องตัดทอนออกนั้นเป็นภาพไม่เหมาะสมจริง ๆ ก็สมควรตัดแต่จะไม่ทำให้เสียรรถรส และความสำคัญของเรื่องลงไป

พันโท อนุชา ผลยาม ได้กล่าวถึงแนวความคิดเรื่องเดียวกันนี้ในวันที่ 15 มีนาคม 2542 ว่า

การพิจารณาของกรรมการ ในการเป็นสื่อภาพยนตร์ จะใช้หลักความยืดหยุ่น อะลุ้มอล่วย ประนีประนอม เพราะว่า กรรมการได้เข้าใจในความหมายของภาพยนตร์ว่าจะต้องสร้างความบันเทิงให้ผู้ชมได้รับความประทับใจที่สุด ดังนั้นผู้สร้างภาพยนตร์มักจะสร้างให้มีความเข้มข้น มีรสชาติ ถูกใจผู้ชม ถูกใจตลาดคนดู ซึ่งจะนำเรื่องความเป็นจริงในสังคมแท้ ๆ มาเป็นเครื่องตัดสินความถูกความผิดไม่ได้

รองศาสตราจารย์ปัทมาวดี จารูว ได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ในวันที่ 3 มีนาคม 2542 ว่า ... สิ่งที่จะนำมาประกอบการพิจารณา ควบคู่กับเทคนิคการสร้างภาพยนตร์ จะต้องคำนึงถึงผู้ชมที่มีหลายระดับในสังคมด้วยกัน ได้แก่ ในเรื่องของเพศ วัย การศึกษา การอยู่ในสังคม ของผู้ชมที่แตกต่างกัน ดังนั้นระหว่างที่กฎหมายเกี่ยวกับภาพยนตร์ ยังไม่สามารถระบุหรือกำหนดเกณฑ์ภาพยนตร์ที่นำเสนอออกมาในลักษณะที่ไม่เข้าใจซับซ้อนเกินไป หรือต้องใช้การวินิจฉัยจากคนดูมากนัก ดังนั้นการพิจารณาภาพยนตร์ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ไทยหรือภาพยนตร์ต่างประเทศก็ต้องได้รับเกณฑ์การพิจารณาที่คล้ายคลึงกัน เช่นนโยบายของการต่อสู้ ที่รุนแรงโหดเหี้ยม จะต้องไม่ให้ความโหดเหี้ยมเกินที่มนุษย์ในสังคมจะกระทำได้มาเสนอ ถึงแม้ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องการแสดงอารมณ์นี้ออกมาให้เต็มที่ก็ตาม

นางกิพาวดี แม้นญาติ ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริมอุตสาหกรรมภาพยนตร์ ให้ทรรศนะเพิ่มเติมในวันที่ 19 มีนาคม 2542 ว่า "... การพิจารณาภาพยนตร์มักจะคำนึงถึงผู้ชมที่จะต้องจ่ายเงินเข้าไปชมภาพยนตร์ที่จะเผยแพร่ออกไป เพราะฉะนั้นสิ่งที่คำนึงอย่างมากคือ เนื้อเรื่องที่นำเสนอจนถึงแม้จะให้ความบันเทิง ตื่นเต้น แต่ภาพยนตร์ควรจะให้อะไรต่อผู้ชมมากกว่า การนำเสนอที่ไร้จุดหมาย ต้องมีคุณภาพของการสร้างอยู่บ้าง มีการนำเสนอในข้อมูลที่ ถูก

ต้อง ให้ความรู้ประเทืองปัญญาสอดแทรกไว้บ้าง ไม่ใช่ผู้ชมนั่งชมทั้งเรื่องแต่ไม่มีอะไรประทับใจเลย แม้กระทั่งความบันเทิง ซึ่งผู้ชมมีความตั้งใจและเสียเวลาในการเข้าชมตลอดเรื่อง"

3) ประโยชน์ของผู้ชมส่วนใหญ่ คณะกรรมการจะพิจารณาในแง่ของการรักษาผลประโยชน์ของผู้ชมส่วนใหญ่ มากกว่าผลประโยชน์ของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลบางกลุ่มจะเห็นได้จากตัวอย่างแนวความคิดของคณะกรรมการต่อไปนี้

นายไพฑูรย์ ปานประชา แสดงทรรศนะในวันที่ 3 มีนาคม 2542 ว่า การที่ผู้ชมได้เห็นความสำคัญของสื่อภาพยนตร์ซึ่งเป็นธุรกิจหนึ่งที่ทำให้บริการประชาชนด้านความบันเทิง ดังนั้นในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ในแต่ละเรื่องแต่ละครั้ง ไม่สามารถจะตรวจสอบได้ว่า ภาพยนตร์ที่นำมาตรวจพิจารณาภาพยนตร์นั้นเป็นภาพยนตร์ที่สมควรจะนำออกฉายตามโรงภาพยนตร์หรือไม่ เพราะจะต้องคำนึงด้วยว่า การที่ประชาชนจะเข้าไปชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์นั้น จะต้องมาจากแรงจูงใจที่ต้องการชมภาพยนตร์เรื่องนั้นๆ โดยจะต้องจ่ายเงินซื้อบัตรเพื่อเข้าไปชมเหมือนการซื้อสินค้า แต่สินค้าเราสามารถหยิบชมคุณภาพ และลองก่อนได้ จึงจะจ่ายเงินซื้อตามความต้องการ แต่ "ภาพยนตร์" ไม่สามารถจะตรวจสอบได้ก่อนว่า ภาพยนตร์เรื่องนั้นจะมีเนื้อหาและเรื่องราวประทับใจแค่ไหนเพียงไร นอกจากจะได้รับจากการโฆษณา สปอ คโฆษณาหรือจากคำบอกเล่าของผู้ที่ชมมาแล้ว ซึ่งผู้ชมจะมีโอกาสเสี่ยงสูง แต่ผู้สร้างภาพยนตร์มักจะคิดเสมอว่า ภาพยนตร์ของเขาสร้างมาดี แต่อาจจะต่างจากผู้ชมก็ได้ ดังนั้นกรรมการแต่ละท่านอาจจะมองถึงประโยชน์ประชาชนได้รับด้วย เพื่อรักษาผลประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม

ยังมีแนวความคิดของนายสมบัติ ภูกาญจน์ ให้ทรรศนะเพิ่มเติมในวันที่ 29 มีนาคม 2542 ว่า เนื้อหาของภาพยนตร์ที่จะนำเสนอไปนั้น จะไม่ทำให้เกิดความเข้าใจในทางประวัติศาสตร์ หรือสภาพสังคม หรือในแง่มุมเศรษฐกิจที่ผิด ๆ ไป เพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดต่อสังคมและการนำไปเป็นแบบอย่างที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมแก่เยาวชน ซึ่งนายอดุลย์ จันทรังษี ซึ่งเป็นกรรมการอีกท่านหนึ่งที่เห็นด้วยกับกรณีนี้

จากแนวความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้เข้าร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ เมื่อนำมาวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์ในการตรวจพิจารณาอย่างแท้จริง นอกจากการใช้กฎ ระเบียบ คำสั่ง และหนังสือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้ให้ข้อมูลมาประกอบการพิจารณาแล้ว จึงสรุปได้ว่า กรรมการแต่ละท่านยังได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ซึ่งสามารถแยกได้เป็น 2 ประเด็นด้วยกันคือ

1. หลักเกณฑ์ในการใช้บุคคลเป็นหลัก ในกรณีนี้ยังไม่มีความชัดเจนนัก จะเป็นเพียงบางกรณีหรือบางเรื่องที่ประธานกรรมการที่ทำหน้าที่เป็นตำรวจเป็นผู้ที่ศึกษาและรู้ถึงปัญหาสังคมซึ่งได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่ จึงสามารถมองภาพของภาพยนตร์ในบางเรื่องส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างชัดเจนกว่ากรรมการท่านอื่น ซึ่งอาจจะส่งผลให้ผู้ชมนำไปลอกเลียนแบบได้ ตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์ที่มีฉากวางแผนโจรกรรมแบงก์หรือวางแผนฆาตกรรมโดยมีการระบุเนื้อหาของภาพยนตร์ในเรื่องของวิธีการปฏิบัติอย่างชัดเจน ที่ดูแล้วจะทำให้ผู้ชมที่มีจิตใจคิดชั่วร้ายอยู่แล้วนำไปเป็นตัวอย่างได้ ซึ่งได้มีการหยิบยกคดีที่ประสบอยู่บ่อยๆ ที่ถูกจับได้มักจะมีอ้างว่านำมาจากภาพยนตร์ ดังนั้นจึงมีส่วนให้การตรวจพิจารณาเป็นไปตามแนวของทางราชการที่สมควรถึงแม้จะเป็นสื่อที่เห็นว่ามีเนื้อเรื่องลักษณะตื่นเต้นก็ตาม

2. หลักเกณฑ์ในการใช้การทำงานเป็นหลัก ซึ่งกรรมการส่วนใหญ่จะมีความเห็นสอดคล้องกัน โดยดูลักษณะของบทบาทที่ได้รับมอบหมายมาเป็นกรรมการ ซึ่งเป็นความรับผิดชอบโดยตรงที่จะพิจารณาว่าภาพและเสียงที่น่าออกมาฉายนั้นสามารถควบคุมความรุนแรงได้ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าภาพนั้น ๆ จะสามารถทำให้ผู้ชมไปลอกเลียนแบบได้ แต่การพิจารณาส่วนใหญ่แล้ว คณะกรรมการจะเน้นถึงการลอกเลียนแบบหรือภาพที่เห็นอวัยวะเพศชัดเจนในฉากของการแสดงการร่วมเพศอย่างชัดเจนนั่นเอง

แต่ในระยะเวลาที่มีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของคณะกรรมการ และนโยบายในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์มาตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - 2540 นั้นพบว่า การดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของรัฐในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์นั้น มักจะมีแนวโน้มในด้าน แนวความคิด ไปในระบบและทิศทางเดียวกัน โดยได้หล່หลอมความแตกต่างระหว่างสมาชิก คณะกรรมการแต่ละท่านกลายเป็น "วัฒนธรรมการตรวจพิจารณา" ที่คล้ายคลึงกันส่วนหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการสร้างกฎเกณฑ์ ข้อห้ามในการตรวจพิจารณาภาพยนตร์ สำหรับผู้ผลิตภาพยนตร์และผู้จัดจำหน่ายภาพยนตร์ นำภาพยนตร์เข้ามาผ่านการตรวจพิจารณาโดยยึดเป็นหลักเกณฑ์ในการใช้เป็นกระบวนการตรวจพิจารณาว่าร่วมกันตลอดมา

ทั้งนี้พบว่า หลักเกณฑ์และแนวทางในการพิจารณาตัดสินทั้งหมด นั้น สามารถจะสะท้อนให้เห็นถึงแหล่งที่มาของหลักเกณฑ์โดยรวมว่า คณะกรรมการคำนึงถึงความเป็นคนไทยและสังคมไทยเป็นหลัก การทำหน้าที่คัดเลือกสารสู่ประชาชน มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกัน สิ่งไม่เหมาะสมต่อเด็กและเยาวชนรวมทั้งประชาชน บางกลุ่ม ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อข้างเปลี่ยนแปลงความประพฤติหรือพฤติกรรม ที่แสดงออกมาในลักษณะที่ก้าวร้าว รุนแรง โหดเหี้ยม รวมทั้งอาจจะส่งเสริมให้มีอาชญากรรม และอบายมุขเกิดขึ้นมากมาย หรือนำความไม่ดีและ

เลวร้ายกลับมาสู่สังคมได้ นอกจากนั้นเป็นความหวังใญ่เรื่องของวัฒนธรรมไทย ที่มักจะเข้มงวดกับการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมในสังคมหลายอย่าง เช่น เรื่องทางเพศ หรือประเภทลามกอนาจาร รวมไปถึงการนำภาษาไทยมาใช้ไม่เหมาะสม เพราะภาษาควรรักษาไว้ให้เป็นเอกลักษณ์ของไทย ตลอดจนสิ่งที่คาดว่าจะกระทบกระเทือนต่อสถาบันการเมือง ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และหลักเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งเป็นลักษณะของการโฆษณาสินค้า ที่แฝงมาในสื่อภาพยนตร์ในแต่ละฉากแต่ละตอน

อย่างไรก็ตาม มีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งว่า ในประเด็นข้อห้ามทางการเมือง ในสื่อภาพยนตร์นั้น เป็นดัชนีชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลยุคสมัยที่มีความอ่อนไหว ในผลกระทบบกระเทือนที่อาจจะเกิดขึ้น ด้านสื่อภาพยนตร์ ส่งผลต่อเสถียรภาพ ทางการเมือง และการปกครองโดยจะควบคุมภาพยนตร์ตามโรงภาพยนตร์ทั่วประเทศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย